

Tropologie S. Gregorius, lib. 50 Moral., cap. 41. locum hunc exponit de iis qui tempus captant aptum ad inferendam correptionem. Nam si oburgatio temperativè adhibeatur, multum juvat; si verò intempestivè, nocere solet. Sicut enim leones cubare solent in locis abditis et specubus, ut oportune ad prædam prostrant nihil minus timentem, et ex inopinatè aggrediuntur, dum fugam capessere non possit: non aliter is qui alios corripit, tempus opportunum expectare debet, quo peccantes pungat, ut hæc ratione eos à criminibus abducat. Sensus ergo verborum Job est istiusmodi, ac si dicat: Ego quidem omnium Conditor hanc naturam leoni indidi, ut locum et tempus aptum observet ad prædam, et tunc in eam insiliat et discerptat, ut per hæc feram eos docerem qui errantes corrumpunt, ne temerè inferant oburgationem, sed pro oblata occasione, ne ledant et exulcerent, dum sanare cupiunt. *Neque enim*, inquit Gregorius, *cuncta tempora doctrinæ sunt congrua. Nam plerumque ditorum vis perditur, si intempestivè proferantur. Sæpè enim quod lenius dicitur, conventu temporis congruentius animatur.* Hæc ultima S. Gregorii verba videntur alludere ad naturam leonæ, quam nonnulli tradunt deformes parere catulos suo rugitu sensim excitandos. Cùm itaque leona non statim perfectos pariat catulos, sed expectet tempus donec sensim perficiantur; discant prælati, et penes quos est cura corripiendi, non statim debacchari, si quos viderint vel ad illicita ruere, vel corripiendi non parere; sed expectent tempus, donec improbam mentem deponant, vel satem impetus animi deferveat, ut correat vel supplicium utilitate non careat.

VERS. 41. — QUIS PRÆPARAT CORVO ESCAM SUAM, QUANDO PULLI EUS CLAMANT AD DEUM, YACANTES, EÒ QUÒD NON HABENT CIBOS? Eodem corvi exemplo et argumento uti sunt David et Christus ipse, ad divinam erga creaturas suas providentiam commendandam, simul et nostram in tam benignum et liberalem Dominum fiduciam erigendam. Ille quidem Deum laudans, Psal. 146, 9: *Qui dat jumentis escam ipsorum, et pullis corvorum invocantibus eum*; hic verò nos ab omni reum temporalium supervacaneâ sollicitudine liberos volens, Lucæ 12, 24: *Considerate, inquit, corvos, quia non seminant neque metunt, quibus non est cellarium neque horreum, et Deus pascit illos. Quanto magis vos elurus estis illis?* Sunt corvi (ut notat Aristoteles, lib. 6. Hist. animalium, cap. 6) voracissimi, multiplice utantur escarum genere: nam vescuntur canibus, fructibus arborum, seminibus, vermicibus, et aliis multis; et tamen eam non habent cellarium seu promptuarium, in quo recondant carnes, nec horreum, in quo semina et fructus terre congregent, Deus abundanter pascit illos, ejusque materna providentia habet ubera

CAPUT XXXIX.

1. Numquid nati tempus partus ibicum in petris; vel parturientes cervas observasti?

2. Dinumerasti menses conceptus earum, et scisti tempus partus earum?

nutrimentis plena, estque illis instar promptuarii et horrei. Multo ergo abundantius hæc hominibus præstat, ac suis charissimis filiis indulget. Non frustra autem pullorum quoque meminit. Ferunt enim corvi derelinquere pullos suos (ut notant D. Gregorius, Hieronymus, Thomas et alii plures Patres à Pineda nostro ad hunc locum citati), eò quòd recenter exclusi ex ovis albescere videntur, et donec nigrescant ut ipsi, non eos agnoscere pro suis. Tunc autem pascit eos divina providentia vel rore cœlesti, ut ait Hieronymus, vel parvis quisdam bestiis, quæ intrinsecum procreantur; ut dicit divus Chrysostomus in Catenâ: aut fortè quia corvi naturali quâdam impietate, ut scribit Aristoteles, lib. 9. Hist. animalium, cap. 51, eum degunt in locis arctioribus, ubi non satis cibi est pluribus eorum, pullos simul ac volare possunt primùm nido eijciunt, deinde è totâ regione pellunt. Tunc autem divina providentia eos vagantes alit, et escas convenientes ipsis præparat. Qui ergo matrem agit corvulorum, et eorum inanimas crociantes audit, eum fame oppressi ad Deum clamant, et ex suis uberibus cibum suavem ac delicatum præcunt; quanto magis mater erit hominum, eorumque clamores et orationes exaudiet, suisque uberibus abundanter reficiet?

Sed adhuc multò excellentius suam providentiam extollit Deus, cùm non solum maternâ pietate desertos pullos nutrit, sed etiam parentibus desertoribus escam præbere non desinit, idque longissimo tempore. Sunt enim multum vicaces corvi, suæque voracitati adeò intenti, ut meritò etiam in benefactores obliviosos et ingratos, in aliosque crudèles et impios, ac denique cunctos avaros (teste D. Basilio, Homiliâ in divites avaros) representent. Et quid magis obliviosum et ingratum quam digressum ex arcâ, ubi liberaliter alitus fuerat, et hospitii ac hospitalis victus oblitum, non illuc revertisse, ac carnivoram aviditatem ex cadaveribus expletet? Si ergo adeò ingens est Dei providentia atque benignitas, quod tales corvos pascat, quidni pascat homines, etiam eos qui corvinos imitantur mores? Quòd si illos, quidni Jobum, inter homines pietate conspicuum? Potest ergo Deus sic ad eum loquens induci, ac si dicat: Ego tempus anteverto, et corvo, qui videtur neglecti dignus, cibum præparo, quem figurat, ejusque pullis, sive in nido implumbis, sive extra nidum fame incitatis, circumvolitantibus et crociantibus pastum congruentem præbeo; quid ergo, mi Jobe, erga te non agam? Perculit te calamitate hæc: verum hanc in bonum convertito tuum, lautasque ex ipsâ epulas paravi, quibus felix letusque vescaris. Opiparum convivium est arumna patienter exhausta; ejus memoria animus alit et vires acquirit.

CHAPITRE XXXIX.

1. Savez-vous le temps auquel les chèvres sauvages enfantent dans les rochers? ou avez-vous observé l'enfantement des biches?

2. Avez-vous compté les mois qu'elles portent leur fruit? et savez-vous le temps auquel elles s'en déchargent?

3. Incurvantur ad foetum, et pariunt, et rugitus emittunt.

4. Separantur filii earum, et pergunt ad pastum; egrediuntur, et non revertuntur ad eas.

5. Quis dimisit onagrum liberum, et vincula ejus quis solvit?

6. Cui dedi in solitudine domum, et tabernacula ejus in terrâ salsuginis.

7. Contemnit multitudinem civitatis, clamorem exactoris non audit.

8. Circumspicit montes pasceat suæ, et virentia quæque perquiri.

9. Numquid volit rhinoceros servire tibi, aut morabitur ad præsepe tuum?

10. Numquid alligabis rhinoceros ad arandum loro tuo? aut confringet glebas vallium post te?

11. Numquid fiduciam habebis in magnâ fortitudine ejus, et derelinques ei labores tuos?

12. Numquid credes illi quòd sementem reddat tibi, et aream tuam congreget?

15. Penna struthionis similis est penne herodii et accipitris.

14. Quando derelinquit ova sua in terrâ, tu forsitan in pulvere calefacies ea?

15. Obliviscitur quòd pes conculcet ea, aut bestia agri conterat.

16. Duratur ad filios suos quasi non sint sui, frustra laboravit nullo timore cogente.

17. Privavit enim eam Deus sapientiâ, nec dedit illi intelligentiam.

18. Cùm tempus fuerit, in altum alas erigit; deridet equum et ascensorem ejus.

19. Numquid præbebis equo fortitudinem, aut circumdabis collo ejus hinitum?

20. Numquid suscitabis eum quasi locustas? gloria narium ejus terror.

21. Terram ungulâ fodit, exultat audacter; in occursum pergit armatis.

22. Contemnit pavorem, nec cedit gladio.

25. Super ipsum sonabit phœtra, vibrabit hasta et clypeus.

24. Fervens et fremens sorbet terram, nec reputat tubæ sonare clangorem.

25. Ubi audierit buccinam, dicit: Vah! procul odoratur bellum, exhortationem duorum et ululatum exercitus.

26. Numquid per sapientiam tuam plumescit accipiter, expandens alas suas ad austrum?

3. Elles se courbent pour faire sortir leur faon; et elles le mettent au jour, en jetant des cris et des hurlements.

4. Leurs petits se fortifient ensuite, et devenus grands, ils se séparent d'elles, pour aller eux-mêmes chercher leur nourriture; et étant sortis, ils ne reviennent plus à elles.

5. Qui a laissé aller libre l'âne sauvage? et qui lui a rompu ses liens, et l'a délivré du joug que l'homme impose aux autres animaux?

6. Je lui ai donné une maison dans la solitude, et des lieux de retraite dans une terre stérile.

7. Il méprise toutes les assemblées des villes; il n'entend point la voix d'un maître dur et impérieux, qui exige de lui un travail insupportable.

8. Il regarde de tous côtés les montagnes où il trouvera ses pâturages, et il cherche partout des herbages verts.

9. Le rhinocéros, qui parait si propre au travail, à cause de sa grande force, voudra-t-il bien vous servir? et demeurera-t-il à votre étable?

10. Lievez-vous le rhinocéros aux traits de votre charrue, afin qu'il laboure, et qu'il rompe après vous les moûtes des vallons?

11. Avez-vous confiance en sa grande force? et lui laisserez-vous le soin de vos travaux? Oseriez-vous l'employer à labourer vos terres?

12. Et croirez-vous qu'il vous rendra ce que vous aurez semé, et qu'il remplira votre aire de blé? Si donc le bœuf, qui n'est pas moins fort que lui, vous rend ces bons offices, et s'il vous obéit avec tant de douceur, pour-quoi le fait-il, sinon parce que je l'ai ainsi ordonné?

13. La plume de l'autruche est semblable à celle de la cigogne et de l'épervier. Cependant elle ne s'en sert point comme eux, pour échauffer ses ailes, et faire éclorre ses petits.

14. Lors donc qu'elle abandonne ses œufs sur la terre, sera-ce vous qui les échaufferez dans la poussière ou elle les laisse?

15. Elle oublie qu'on les foulera peut-être aux pieds, ou que les bêtes sauvages les écraseront.

16. Elle est dure et insensible à ses petits, comme s'ils n'étaient point à elle: elle a rendu son travail inutile en les abandonnant sans y être forcée par aucune crainte.

17. Mais seulement parce que Dieu en ceci l'a privée de sagesse, et ne lui a point donné l'intelligence qu'il donne aux autres oiseaux. Ce n'est pas, dis-je, par la crainte des chasseurs ou des bêtes sauvages qu'elle en use de la sorte.

18. Car à la première occasion, elle court, élevant ses ailes avec une vitesse extraordinaire; de sorte qu'elle se moque tout ensemble, et de la vitesse du cheval, et de l'adresse de celui qui est dessus.

19. Est-ce vous qui donnerez au cheval sa force qui est si grande, qui lui ferez pousser ses hennissements qu'on entend de si loin?

20. Ou qui le ferez bondir comme les sauterelles, avec une légèreté surprenante? Le souffle si fier de ses narines répand la terreur.

21. Il frappe du pied la terre; il s'élançe avec audace; il court avec ardeur au devant des hommes armés.

22. Il ne peut être touché de la peur; le tranchant des épées ne l'arrête point.

25. Les flèches sifflent autour de lui; le fer des lances et des dards le frappe de ses éclairs sans l'étonner.

24. Il écoume, il frémit, et semble vouloir manger la terre; il est intrépidé au bruit des trompettes.

25. Lorsque l'on sonne la charge, il dit: Allons! Il sent de loin l'approche des troupes; il entend la voix des capitaines qui encourageent les soldats, et les cris confus d'une armée prête à combattre.

26. Est-ce par votre sagesse que l'épervier se couvre tous les ans de nouvelles plumes, et qu'il fait tomber les

vocat: hujus enim cornua à capite usque ad clunes protendi: dum cadit ex alto totum corpus inter cornua protegere à collisione, et ictus lapidum magno excipere cornibus. Idem etiam in Catalogo quadrupedum alphabetico ibidem ait animal de genere capri, colore fulvum, in Alpibus Germaniæ abundans, magno etiam hirco majus, summam rupes ascendere, et cum altius ascendere nequit, conversum aliquando venatorem dejicere niti. Plura de illorum indole, venatione et capiendi ratione aliisque proprietatibus vide apud Aldrovandum, lib. 1 de Quadrupedibus bisuleis, cap. 45, ubi tamen de illorum partu nihil observat peculiare, uti nec Ælianus, alique Physiologi qui de ibicæ scribunt. Esse nihilominus aliquid in horum partu notabile, in quo divina providentia eluceat, ex hoc loco verisimile fit. Quod tamen ideo ignoramus, quia in petris loeisque abditis et abruptis parium, ubi à mortalium nemine aut nunquam aut non nisi perquam raro videri possunt.

Septuaginta primum versum ita reddunt: *Et tyros, κριφὴ ποσειδὸν ἀναγέλασιν πέτρας; Si nōstis tempus partus tragelaphorum petræ? quasi dicas, hircicervorum.* Nam *τρῆκες, hircus*, unde *τρογίλαρος*, animal hirci et cervi figuram habens: è quibus duobus animalibus quasi mixtum est. Cujus cum alii meminissent, tūm Plinius, lib. 8, cap. 52: *Tragelaphus*, inquit, *eodem est specie cum cervo, barbâ tantum et armorum villo distans, non alibi quam juxta Phasin anemem nascens.* Quidquid sit de his bestiis, quarum naturas philosophis indagandas relinquimus, certum est in iis miram eluceat Dei providentiam, quæ se ad bellus usque profert. Quando igitur hic dicitur tempus partus cervarum et ibicum præstitutum non cognosci ab hominibus, hoc significat, non esse hominum tempus illud præfinire. Cùm autem hæc que in terrâ fiunt à feris occultentur, quid mirum si homo divina, quæ longè superiora sunt, non assequatur? In cervarum quoque puerperio hinnulorumque nutritione aliquid sine dubio majus est et admirabilius quam scriptores de re naturali cognoverunt prodideruntque: nam quæ illi tradunt, aut communia sunt cum aliis, aut certè non admodum diversa.

Illud videtur certum ex hoc loco, qui plus affert lucis ad cognoscendum partum conceptumque cervarum, illarum partum esse difficilem, et nixum cum gravissimo dolore conjunctum. Quod satis indicant illa verba: *Incurvantur ad fetum, et pariunt, et rugitus emittunt.* Quæ omnia gravissimi doloris documenta sunt. Ad quam difficultatem leniendam aliquibus Deus benignâ suâ providentiâ levamentis obstetricatus est. Primum indidit cervis paulo ante durum pariendi confectum, appetitum studiumque querendi herbam, quæ riterum laxat, et claustra mollit, quæ seselis dicitur, de qua Cicero, lib. 2 de Naturâ Deorum: *Cervæ*, inquit, *paulo ante partum perpurgant se quâdam herbula, quæ seselis dicitur.* Idem tradit Plinius, lib. 8, cap. 52, et addit, statim à partu contra dolorem, opinor, et languorem à partitudine et enixu contractum scilicet cognitari sibi medicinam. *Femine*, inquit,

ante partum purgantur herbâ quâdam quæ seselis dicitur, faciliori ita uentes utero: à partu duas habent herbas, quæ aros et seselis appellantur. Qui locus cum ex Aristotele translatus sit, non immerito à quibusdam putatur depravatus: nam pro, *καρπύων*, quod est involucrem fetus, vel verit, vel legit *ἀροσ*: quod cum Aldrovando Dalechampius quoque et Gesnerus animadvertent. Hoc autem docet Aristoteles, lib. 9 de Historiâ animalium, cap. 5, ubi dicit, statim atque enixa est fetam cervam comedere seselim, et involucrem, in quo fetus involutus fuerat: cui vis medica inesse existimatur, ut ipse docet ad finem capituli.

Hæc cùm in cervarum partu videantur admiranda, illud sanè divinæ solertis argumentum est, quod eo tempore contingat cervarum partus, quando frequentia sunt tonitrua: quæ cervas natrà timiditas et partitudinum dolorem refugientes horribili sonitu sic afficiunt, ut phantasiam avertant à dolore et metu, et tandem ad majorem nixum præparant, et cunctantes accunt. Quod indicavit David dicens, Psal. 28, 8: *Vox Domini præparans cervos.* Vox autem Domini tonitruum est. Atque ideo, ut docet Aristoteles, lib. 6 Hist. animalium, cap. 29, ab Arcuri ortu cervæ inenuntur à maribus, id est, mense augusto; et mense septembris implentur atque concipiunt: cùm autem eodem teste octonis mensibus uterum ferant, necesse est ut partus in mensem aprillem incidat, id est, in vernale tempus jam adultum, quando cum fulmine et fulgure increbrescere incipiunt et inhorrescere tonitrua. Vide Plinium, lib. 2, cap. 50, ubi causam reddit, cur horricæ istæ impressiones in vere potius autumnoque contingant. Hoc de conceptis tempore et de oestrometri utero docet etiam Plinius, lib. 8, cap. 52, ubi benè Sanctius hic annotavit. Addit præterea etiam Aristoteles, cervæ solertiam exaltaturus, quò hinnulum suum ducens in stabula assuefacit, quò refugere debeat: saxum hoc esse ait abruptum uno aditu: quo loco eam si quis invadat, expectare repugnareque affirmat. Repetit autem hoc alius Aristoteles. Addit insuper Plinius cervam partus suos exercere cursu, et fugam meditari docere, ad prærupta ducere, salumque monstrare. Solinus verò etiam ait cervas partus suos educare, teneros studiosè oculere, et absconditos inter profunda fruticum, vel herbarum, pedum verbera castigare ad latendum; cùm maturerit ad fugam robur, exercitio docere cursu, et assuefacere salire per abrupta. Plura in hanc rem vide apud Ulysses Aldrovandum, lib. 1 de Quadrupedibus bisuleis, cap. 27, ubi de cervis fusè tractat.

Cæterum quod Vulgatus hic transtulit: *Separantur filii earum*, in Hebræo est: *Convalescant filii earum*; id est, valent et sani sunt. Licet matres difficiliem partum habeant, filii tamen salvi et incolores sunt benèque valent, pinguescunt, et vegeti sunt. Septuaginta verunt: *ἀποβήσονται τὰ τέκνα αὐτῶν, abrumpent filios suos.* S. Augustinus legit: *Abrumpent filii earum.* Sed Græci volent significari, num sciat Job, quomodo matres materne charitatis oblite adultos filios sepa-

rent, et abrumpan't à se, et tamen illi exuentes ad pasca multiplicentur et convalescant.

Tropologè S. Gregorius, lib. 50 Moralium, cap. 9, per cervos et ibices tradit magistros spirituales designari, qui in arcenis Dei symbolis cervi nominantur, quæ serpentes spirituales, id est, peccata, edunt; de quibus Propheta ait: *Peccata populi mei comedent*, hoc est, minuunt, ut notat Hugo cardinalis, veluti absumunt et devorabunt, ut ne tenues quidem reliquie eorum supersint; quemadmodum digerebat venena Mithridates. Et quidem colubri effigie peccatum Sapiens à Deo instructus adumbrat, Eccli. 21, 2: *Quasi à facie colubri fuge peccata.* Imò hydrys omnibus colubrisque animi crimen est funestius atque letrius. Cantu igitur et laude prosequitur David Numinis sapientiam, in legendis orandisque Ecclesie moderatioribus; cuius vox præparat cervos, non cornutos illos è silvis, sed hos mysticos peccatum absumentes. Ad quem Psalmi locum pulchrè D. Basilius, inquit, *cervi præsentia est, omnium ibi serpentum malitia fugator.* Odorem cervi nulla ferunt animalia venenata, quando vel ad sufflunt cornu cervini secedunt reptilia. Sanè felices illi nostri erunt cervi, si ubicumque fuerint hoc consequantur, ut serpentes venenosos, hoc est, peccata, comedant et exterminet; quod opus est longè gloriosissimum et divinum.

Hi porrò cervi spirituales licet quoad vigorem disciplinae patres sint, teneritudine tamen viscerum nil matribus concedunt; quippe qui summis laboribus ac doloribus lacrymisque filios suos Christo pariant. Audi Paulum instar parturientis cervæ clamantem, Gal. 4, 19: *Filii mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis.* Quanto autem zelo astuaret abundè declarat, dicens, Rom. 9, 2: *Quoniam tristitia mihi magna est, et continuus dolor cordi meo: optabam enim ego ipse anathema esse à Christo pro fratribus meis.* Propter Hebræos hoc dicit, quos videbat à Deo et salute alienos; pro quibus ad beatam vitam et Christum adducendis vel ipsam animam profundere voluisset: propterea illos perditos et in perniciem suam ruentes ipse morebat, et tristitiam continuam patiebatur. Ita nimirum divinus ille vir ardebat, et quotidianâ parturitione cruciabat. Cæterum hic etiam expendendum illud in spiritualium cervarum partu, quo pacto incurvantur ad fetum, et pariunt. Nisi enim de sublimi contemplationis speculâ quandoque descenderent, et auditorum capti sese accommodarent, minime illos Christo parerent. Unde Paulus, 1 Cor. 9, 22: *Factus sum, inquit, infirmis infirmus, ut infirmos lucrificarem: omnibus omnia factus sum, ut omnes facerem salvos.* Ecce quomodo incurvetur hæc cervæ. Sive enim, inquit, 2 Cor. 5, 13, *mente excedimus Deo* (altissimâ nimirum contemplationis extasi totus abreptus in Deum), sive *sobrii sumus vobis* (discipulorum capti attemperatus) *charitas Christi urget nos.* Item alius, 1 Cor. 2: *Sapientiam loquimur i.ter perfectos.* Alias verò, 1 Cor. 5, 2: *Tanquam parvulus in Christo lac vobis potum dedi, non escam: nondum enim poteratis.* Atque hoc modo tan-

quam cervæ parturiens se incurvat ad fetum.

Cæterum cervo quoque Salvatore nostrum et Davidem regem prophetatque assimilari appositè docet in hæc verba D. Ambrosius præfaturus in Psalmum 41: *Multi quidem, inquit, deploraverunt infirmitatem fragilitatis humanæ; excellentius tamen cæteris S. Job et S. David: ille superior, directus, vehementis et acer, et quasi gravibus exasperatus doloribus, majore colurno; hic blandus, placidus atque mansuetus mitiore affectu: ut verè, quem imitandum sibi proposuit, cervi imitaretur affectum. Nec te moveat, si tantum prophetam feræ similitudine videat prædicare, cùm legeris ad Apostolos dictum, Matth. 10, 16: Estote astuti (Vulgata, prudentes) cervorum natura mitis est; sicut serpentes, et simplices sicut columbæ. Sed tamen quamvis istiusmodi similitudines piis adstruantur exemplis, sique innocens et mitis natura cervorum, illum cervum ad imitationem prophetæ propositum hoc loco arbitror, de quo Salomon paternæ mentis assertor in Proverbiis dixit, 5, 19: Cervus amicitie et pullus gratiarum confabuletur tibi, Vulgata: Cervæ charissima et gratissimus hinnulus. Verus enim Dei Filius in semetipso naturam, quam animalibus ipse donavit, expressit; qui in hunc mundum tanquam cervus advenit, etc. Hæc Ambrosius; et mox rursus explicaturus Psalmi exordium, quod est, sicut desiderat cervus ad fontes aquarum, Psal. 41, 1, etc., subdit: *Cervi similitudinem suscipit etiam Christus, quia veniens in terras serpentem illum diabolum sine ullâ sui offensione prostravit: cui calcaneum suum obtulit, sed eius venena non sensit. Unde dictum est ei, Psal. 90, 15: Super aspitem et basiliscum ambulabis. Sinus ergo et nos cervi, si super serpentes ambulare possimus. Erimus cervi, si vocem Christi sequamur, que nos et præparat cervos, et facit morsus serpentium non timere: ac si qui fortè fuerint vulnerati, auferi eorum dolorem solvendo delictum. De his cervis dicit Dominus ad Job: Observasti partus cervarum; numerasti autem menses earum, plenos partus? dolores autem earum solvisti, euntristi filios earum, ut non timeant? Audi quomodo non timeant filii cervarum talium. Docet te Isaias dicens, cap. 11, 8: Et puer parvulus mittet manum in cavernam aspidum, et non illi nocebunt. Et ut agnoscas, quòd Ecclesie filios significare videtur, addidit: Partus autem earum emittes, dirumpent filii earum, et multiplicabuntur in generatione, exibunt, et non revertentur retrò. Nemo enim mittens manum ad aratrum, et respiciens retrò, habilis est regno Dei (Vulgata, aptus.) Meritò ergo cervus factus est Dominus, ut tales sibi cervos Domini vox præpararet de quibus ait, Marci, 16, 17: In nomine meo dæmonia ejicient, linguis loquentur novis, serpentes tollent, et si mortiferum quid biberint, non eis nocebit, etc. Plura de cervorum naturâ mysticè exposita vide in Expositione Patrum Græcorum, in Psalmos 28 et 41.**

In arcano igitur sensu anima ad instar cervæ incurvat ad partum, quando Christi jugum subit, que prius collo erecto superbiat: tunc concipit à timore Dei, tollit onus impositum velut uterum ferens; mox parturiti conatu nullo, et bonorum operum foetus,

multa demissione animi curvata ac penitentiae exercitio prona, cum regit, hoc est, genuit, emittit.

VERS. 5. — QVIS DIMISIT ONAGREM LIBERUM, ET VICULUM EJUS QVIS SOLVIT? (1) — VERS. 6. — CUI DEDI IN SOLITUDINE DOMUM, ET TABERNACULUM EJUS IN TERRA SALSUGINIS (2). — VERS. 7. — CONTEMNIT MULTITUDINEM CIVITATIS, CLAMOREM EXACTORIS NON AUDIT (3). — VERS. 8. — CIRCUMSPIECIT MONTES PASCUE SUAE, ET VIRENTIA EBQUE PERQUIRIT (4). Onagram sal notum est esse asinum silvestrem, cujus feracissima est Asia et Africa, ut Plinius scribit, lib. 8, cap. 15; de quo vide quae superius annotavimus, ad cap. 6, vers. 5; cap. 11, vers. 12; cap. 21, vers. 5, ubi Job ejus mentionem fecit. Hic autem Deus describit onagri mores ingenios, in quibus multa sanè mira latent, quae homines exactè callere nequeunt; v. g., cur eum Deus liberum creaverit absque vinculis, quibus iumenta servituti destinata stringuntur; et assignaverit ei pro stabulo solitudinem, pro domicilio terram sterilem; ubi tamen illum non deserit: quomodo liberè vagatur, quasi spernens urbium commercia, nolens imperantem et labores duros exigentem audire, cum copiosa illi suppetat annona in montibus herbosis atque virentibus, quos ille procul conspicit, ad pabulum se celerim proripit.

Sed quæres, cur magis de onagro quàm de aliis animalibus hæc dixerit Deus, quibus hæc magis con-

(1) Sic et Græci. Attamen in Hebræo precessit נֶפֶשׁ onager, sequitur וְיָדָו , quod proinde aliud videtur animal ab onagro, non tamen multum differens.

(2) Sterilis, nitro plena et inculca. Solum Arabia Petræa et Idumæa, ubi Jobus versabatur, quâ parte sterile squalet, id vili refert ex nitro, quo inficitur. Sal, quo abundat finus et nix, longè aliud est à nitro, sale fossil, marino, et ab aquis salis: hoc enim adurit, et sterile solum reddit; illud vero fovet et fecundat. (Calmet.)

(3) Urbis frequentiam non novit, cum degat in solitudine.

CLAMOREM EXACTORIS. Opus exigentis, et onus imponentis, quod domestici, et cireures asini patiuntur. (Menochius.)

(4) Investigatio, sive exploratio, montium (vel exploratum in montibus, quod in montibus conquiri, sive investigari), pastus, vel pascuum, vel pascua ejus, subest, vel sunt. Explorati montes præbent et pabulum, explorat in montibus pascua sua, considerabit montes pascuum suum. Sed וְיָדָו non est verbum (tunc enim pro schera haberet carnis sub iod), sed nomen, cum iod hebraicò, ut וְיָדָו substantia, à וְיָדָו surræcti; וְיָדָו prævenit, à וְיָדָו surculus. Sensus est: Non expectat cilium ab homine, ut iumenta sub potestate hominum, etc., sed per montes querit pabulum, ut וְיָדָו indagat, indagatio; vel à וְיָדָו superabundans, excellentissimum.

ET VIRENTIA, etc. Et omne viride, sive omnia viridia (i. e., omnis generis herbas), querit, sive vestigat. Et post (vel postea, post hæc) omne virens inquirat. Eligit montes herbosos, et vesciatur herbis, וְיָדָו virens, est nomen adjectivum. Alibi, viriditas herbarum pro herba virente. Cum ergo hunc eum, concludit me etiam hominis eum generare. Cum ejus naturam mutare non possit, nec rationem à me requiras, cur non eum istam quibus domesticum asinum oneribus et vinculis subjecerit: noti etiam me arguere, quòd huic plus oneris quam alteri imposuerim, aut leges ordinis mei mutare. (Synopsis.)

venire videntur: qualia sunt cervus, capre silvestres, unicornis, etc.; hæc namque magis ab hominum frequentia separata vivunt, et liberiora à vinculis manent; quippe quæ nunquam capta circumantur, et hominibus non inserviunt sicut onagri, de quibus dixit Varro eos capros mansuofieri, et maximo quibusdæ usui esse, præsertim ad seminationem et agriculturam. Hinc ego duco et sentiam cordi litteræ non nimis hic adhaerendum, quasi Deo maxima cura esset de onagri libertate et de solutione vinculorum ejus, et de pastu illius esset valde sollicitus. Nunquid de vobis cura est Deo? inquit Apostolus, 1 Cor. 9, 9. Cura quidem illi est: qui aperit manum suam, et implet omne animal benedictione, Psal. 144, 16; Matth. 10, 29; præsertim cum Christus dicat, quòd nec unus passerulus cadat in terram sine Patre celesti; non tamen de his præcipua cura, sed de illis quos ipsorum voluit figurâ et typo significare. Unde similia animalia describens, sæpe dicit quæ illis difficile, his vero, quos sub eorum nomine exprimit, mirificè congruunt. Onagram itaque hic assumpsi ad insigne quoddam mysterium explicandum. Onager enim in Hebræo vocatur נֶפֶשׁ phere. Et quamvis hoc nomen absolute feram omnem syvestrem fugientem hominum consortia significet (unde fortè Latinum fera nomen deductum est), peculiariter tenet onagro tribuitur, quia nomen illud ducitur à verbo פָּרַד pharad, quod est separare se et dividere: ut idem sit נֶפֶשׁ phere quod solitarius, ut se separans et dividens. Cujus vocis significatum onagro imprimis convenit, ut cui juxta vulgarem opinionem solitudo gratissima est, et maxime satagit se ab hominum frequentia et coacta separare atque dividere, cum sit animal naturâ suâ valde timidum, juxta illud poetæ:

Sæpe etiam cursu timidus agitabis onagros.

Quare nusquam se reputat securum, nisi in solitudine, ab omni hominum frequentia semotum. Quam ob causam Deus apud Jeremiam sic ipsum à solitudine descripsit, Jer. 2, 14: Onager assuetus in solitudine, ut S. Gregorius, lib. 16 Moralium, cap. 25, annotavit; et apud Oseam dicitur, cap. 8, 9: Onager solitarius sibi, id est, qui solitudinem tanquam suam et sibi propriam reputat. Hujus autem prædæ lo summo prælectator (ut annotat Albertus Magnus libro de Animalibus) quia nimis ipsum vehementer odio prosequitur, et ejus esum gratissimum ducit. Quod et Spiritus sanctus docuisse visus est, cum vocans venationem leonis, cum ait, Eccli. 15, 25: Venatio leonis onager in eremo; sic et pascua dicitur sunt, pauperes. Pro nihilo ducit lea alias feras capere, onagri venationem in pretio et deliciis habet. Onager tamen liber à vinculis et laqueis venatorum, leonis quoque insidias cavet, dum juxta nominis sui significationem ad solitudinem se recipit, et ab omnibus se separat. Quando igitur hic mentio fit onagrorum, hoc eò Deus facit, ut ostendat non esse nostrum illos liberos sine: quòd perinde est atque si diceretur, nos, cum contemplantur asinos silvestres, debere sic statuere, omnes homines simul congregatos non posse dare illis eam naturam quâ præditi sunt. Constat igitur Deum omniam disposuisse

supra vires et facultatem nostram; et si in ipsis operibus aliquid desideremus aut reprehendamus, id à temeritate nimis stultè promanare; hocque unum superesse, ut oculis sursum sublatis eum qui ejusmodi et tam immensam potentiam videndam nobis exhibet, adoremus. Hoc enim exemplum offert Deus, ut redarguat homines, qui se magni faciunt, nec de conditione suâ cogitant, falsâ sui opinione decepti. Certè si tales sui cum asinis silvestribus comparationem instituant, invenient onagros aliquid longè præstantius et optabilius quàm ipsos habere nempe libertatem, quâ ipsi se privant, dum durissimam omnium vitiorum servitutem.

Tropologicè S. Gregorius, lib. 50 Moralium, cap. 12, per onagram hic intelligit eum qui corde saltem tentus à turbis et à negotiis secularibus soli Deo et sibi vacat; et si aliquam externam occupationem sustinet, eam non in aliquod temporale emolumentum, sed in Dei honorem et obedientiam refundit. Quis ergo potuit hominem curis terrenis afficere, et desiderijs rerum carnalium obductum ad similitudinem onagri hujusmodi curis et desiderijs eximere, nisi ille, qui absolutam potestatem in cor nostrum habens, valet rerum hujus mundi exilitatem ostendere, et rerum celestium dignitatem aperire, et absque ullâ vi, imò cum summâ voluptate humanam voluntatem ab illis avellere, et in istis occupare? Hic dum cælestia perquirat, et à curis terrenis liberatur, aptè dicitur liber, inquit S. Gregorius, quia magna est secretus secularium negotiorum, quibus mens vehementer attritur, quamvis in eis spontè desudet. Cujus secretus conditione carere, est in mundo jam nihil concupiscere. Quasi enim quidam jago servitutis premunt prospera, dum appetuntur; premunt adversa, dum formidantur, etc.

Non sunt igitur divites liberi, qui divitiarum pondere pragravati, non solum auro et argento serviunt, sed iis à quibus opes accipiunt, aut à quibus ad earum conservationem et augmentum juvantur, miserimè se subijciunt. Non sunt potentes liberi, qui dum dignitate potiuntur, litigantium clamoribus obruntur, querelis quasi vinculis cruciantur, et eorum, quibus præsumt, curis et negotiis tanquam servi abjectissimi proteruntur. Non sunt liberi ipsi reges et principes seculi, qui onere regnorum pressi gemunt; et si non commant, stultorum et amentium more inter vincula et cum des se solutos esse concipiunt: sed liber est, qui solâ Dei possessione contentus, nihil terrenum cogitat, nihil caducum amat, nihil quòd præterit concupiscit: Cui, inquit Dominus, dedit in solitudine domum, quia in quadam rerum penuria constitutus umbrâ mee specialis curæ protegitur: Et tabernaculum ejus in terra salsuginis, quia in statu rerum terrenarum sterili et vacuo, tranquillitate et donorum celestium abundantia recreatur. Hic contemnit multitudinem civitatis, dum à consortio stultorum liberatur, cum Deo et angelis nititur inire commercia; et clamorem exactoris non audit, dum nihil temporale eum urget, ut anime suæ profectum acceleret, et ab eo quod spiritali profectui non conducit, curis rei familiaris abdicatis, tempestivè discedat. Hic

denique circumspicit montes pascue suae, et vitam illam celestem, quam imitatur, attentè perlostrat, et virentia quoque perquirat. Nam virtutum opera, quæ nunquam deficient, et nunquam à suâ pulchritudine cadent, in pabulum hominis interioris assumit.

Expende autem duo quæ Deus facit, ut liber servetur onager à vinculis: Primò ad solitudinem ducit; quam non transcursum, sed permanentem inhabitat: Cui, inquit, dedit domum in solitudine. Secundò, ejus tabernaculum facit tanquam terram salsuginis. Quidam ad litteram ideò hæc dicta credunt, quòd onagri nascentur et vivant in Arabia, quæ solitaria maxime est; et ideò vocatur Arabia deserta, ubi herbis salsuginosis sustentantur. Sed qui hujus animalis naturam describunt, non hæc annotantur; nec enim in Arabia solâ vivunt, ut superius ex Plinio dictum est, nec salsuginose terræ solum herbis aluntur; quin potius, ut Oppianus apud Aelianum, lib. 5, cap. 11, dixit, onagri pasta aluntur herbarum, quas abundè fundit terra: quæ autem salsuginosa est non abundanter fert herbas. Aliquid ergo altius voluit Deus indicare, quòd scilicet quæ in justo operatur, ut eum liberum servet à laqueis et vinculis diaboli. Primò eum separat à populorum frequentia, et mundanorum consortio et multitudine civitatis. Quo nomine impiorum et carnalium cogitationem intelligit, quorum infinitus est numerus. Pauci sunt in civitate qui justitiam undequaque teneant.

Circulle per vias Jerusalem, inquit Dominus, Jer. 5, 1, et querite, si inveniat vrum facientem judicium, etc. Hanc multitudinem viri justus contemnit, et ab eâ se separat, et mundum fugit: deinde tabernaculum suum constituit in terrâ salsuginis. Tabernaculum justus est ejus caro vel corpus, in quo illius spiritus sicut in tabernaculo habitat, dicente Apostolorum principe, 2 Pet. 1, 14: Velox est depositio tabernaculi mei. De quo argumento fusè loquitur Pineda corpus designari: hoc propter ponit in terrâ salsuginis. Notum est enim terram ferilem et herbarum feracissimam reddi sterilem si salsuginosa fiat, et sale conspergatur. Sic Deus in penam peccatorum reddidit aliquando terram fructiferam in salsuginem, Psal. 106, 34; quæ si aliquand præfert, id minimum est et parvi momenti. Est caro nostra terra, quæ abundantissimè herbas illas noxias proferat, quas Apostolus enumerat, Gal. 5, 19: Manifesta sunt opera carnis, quæ sunt fornicatio, immunditia, impudicitia, etc. Per saltem igitur mordentem penitentiam et mortificationem hæc terra comprimitur, ne hujusmodi mala germina proferat; tabernaculumque spiritui in terrâ salsuginis erigitur. His autem auxiliatoribus diaboli remotis, facile erit illum superare, et ejus vincula laqueosque evadere. Unde subdit:

CLAMOREM EXACTORIS NON AUDIT. Quis alius nomine exactoris debet intelligi nisi importunus ille persuasor, de quo dixit Dominus, Luc. 12, 51: Et judex trade te exactori? Hujus vox est tentatio misera suggestio nis, quam, qui mundum fugit, et carnem compressit non audit, nec admittit, sed liberè repellit, validèque obsistit. Mundo namque relicto et carne superata, in-

validus hic exactor redditur, qui illis sociatus vires quasi insuperabiles resumpserat. Ideo igitur pauci sunt qui hujus evadant laqueos, liberosque se à vinculis peccatorum servent; quia pauci sunt, qui se onagros exhibeant, fugientes mundanorum consortium, et carnis lasciviam comprimentes.

S. Gregorius, lib. 5. Moralium, cap. 15, nomine etiam exactoris carnem ipsam intelligit, quæ tanquam durus exactor quæ sibi sunt necessaria exigit; et, ut dixit S. Gregorius Nyssenus, lib. de Beatitudinibus, per famis affectionem propemodum vocem emittens, se nunc egere cibo declarat. Ubi magnus Gregorius arguit expendit vocem illam clamorem. Non enim dixit: Sermonem exactoris non audit, sed clamorem. Quapropter magnus, inquit, discretionis labor est, huic exactori et aliquid impendere et aliquid denegare, et non dando gulam restringere, et dando naturam nutrire. Quæ fortasse discretio subinfertur cum dicitur: Clamorem exactoris non audit. Sermo namque hujus exactoris est necessaria postulatatio nature; clamor verò ejus mensuram necessitatis transiens, appetitus gulæ. Hic itaque onager exactoris hujus sermonem audit, clamorem non audit, quia discretus vir ac continens, et usque ad temperandam necessitatem ventrem reficit, et à voluptate restringit. Ita ille.

Hinc factum est, ut sancti viri, cum caro fame, siti, vigiliis et lassitudine affecta petebat cibum, potum, somnum et requiem sibi concedi, summo studio expendere, an verè peteret ea que præcisè ad jus suum spectabant; et quoniam sæpè id ignorabant, id eadem denegabant, etiam cum aliquando verè necessariam erat: et considerantes illam B. Basilii sententiam, serm. 4 de jejuniis, dicentis: *Quantum carni detrahis, tantum facis animam spirituali bonâ valetudine rebucere*; excedebant aliquando circa carnis mortificationem. Unde ut refert D. Thomas, quodlibet 5, art. 48, egregiè de hac re disputans B. Bernardus se accusabat, quòd aliquando corpus suum jejunando et vigilando nimis debilitasset; et B. Franciscus morti proximus, cum lacrymis veniam petebat à corpore suo, quòd plus justo illud afflisset. S. Petrus Martyr religionem ingressus tam constanter carnis restitit petitionibus, ut, necessaria etiam eidem denegando, mortis pericula incurrens, à prælati fuerit reprehensus. Ita quidem illi, timentes ne carni concederent superflua, negabant necessaria. Nec id mirum, inquit S. Augustinus, lib. Questionum ex utroque Testamento, nam quantâ austeritâ attendit medicus infirmo corpori et fabricanti alimenta præbere, quæ febrem non accendant, et vitam conservent; tantâ sollicitudine viri justî attendere debent ita carni necessaria ministrare ad vitam, ut non potius sanguinis calorem accendant. Et iterum, libro de Conflictu virtutum et vitiorum, tom. 9: *Sicut æger, inquit, ad medicinam, sic ad sumendas dapes debet quisque accedere, nequaquam videlicet in illis voluptatem appetens, sed necessitati succurrens. Hinc Veritas dicit, Luc. 21, 44: Attendite ne graventur corda vestra crapulâ et ebrietate. Sustentanda igitur sunt corpora, non gravanda; et quemadmodum medicamento sic sunt alimenta sumenda* Sic ille

In arcano igitur sensu onager liber, vir contemplationi deditus est; qui cum corpore cæteris hominibus similis sit, ut asellus silvestris domesticus, moribus tamen et exercitiis tam longè discrepat quàm vir patritius nobilissime ab ignobili servitutis vinculis obligato. Hic liber à Deo dimittitur solutus temporalis vite ac sollicitudinis nexibus. Designat ei Deus in locis desertis antra pro domo, ubi animi libertas, rerum coelestium aestimatio, mundi ac politica vite contemptu succedunt; neque auditur vox illius mortalis domini, qui ab homine ingenio operas et negotia seculi hujus exigit. Hinc efficitur, ut perspicaci mentis acie circumspiciat liber montes pascae suæ, hoc est, celos, in quos suspirat; ubi vivor aridet æternus et amoenitas, quæ nunquam languebit, quam perenniter contemplatur, quæ pacatur et roboratur, tametsi in eremo sterili inter scopulos et spineta moretur.

VERS. 9. — NUSQUID VOLET RHINOCEROS (1) SERVIRE

(1) Ferox bellua, quæ cicutari potest, si à teneris ungulis edocetur, quidquid dicit Sanctus.

(Calmet.)

וְיִסְרֵי עֵשֶׂת מוֹנְעוֹס; et sic solent veteres Græci interpretes.

Nomine וְיִסְרֵי, sive, ut aliàs scribitur, וְיִסְרֵי, aut contractè וְיִסְרֵי (Ps. 22, 22), nec rhinocerotem significari, ut Hieronymus veritè, nec monocerotem, quomodo Græcus Alexandrinus interpretatus est, sed feram indomabilem et sevam ex caprarum genere, Arabibus, *Reem*, Græcis *ῥέμ* dictam, cujus descriptionem optimam dedit Oppianus in *Cyneget.* l. 3, v. 443, sequitur gravissimis argumentis demonstravi Bochartus Hieros. part. 1, lib. 5, cap. 27, tom. 2, p. 553, seqq., edit. Lips., quam Bocharti sententiam contra Schultensium, וְיִסְרֵי bubalum feram notare contententem, nos vindicavimus et magis comprobavimus in uberiori annotatione, p. 565, 566, laudati apud. Ad origis audaciam et violentiam pertinet, quod apud Martialem *Epig.* l. 45, 95, legitur:

Matulinarum non ultima præda ferarum,

Sevus oryx, constat quot nati morte canum?

Et Oppianus, l. c.:

Ῥέμ τὴν ἐν Ἰστανίαις ἀσπίδα, ἕξαστος ὄψῃ,

Ἄγαστος ἄρκῳ, κρυπὸς δίπυρρον γάλακτι.

Est quadam salibus familiaris, acuto cornu fera, servus oryx, feris maxime horrendus. Plura de hujus animalis feritate ex Oppiano dedimus in not. ad Ps. 22, 22, p. 620, quæ si perlegeris, magis percipies vim questionis Job h. l. propositæ, num sit unquam tentaturus alligare hoc animal ad suum præsepe, ut boves aut jumenta, sibi illud aliorum more subiciens? Nomine וְיִסְרֵי sive וְיִסְרֵי designari bubalum feram cum Schultensio demò quidem contendit De Wette in Commentar. ad Ps. 22, 22, cui accesserit Gesenius in Lexico Hebr., utroque, et A. Th. Hoffmann in Commentar. philol. crit. in Deuter. 33, seq. Observat, in difficultiora V. T. loca, p. 32. Quos tamen viros doctissimos vix credo satis perpendisse argumenta, quibus Bochartus ex usu loquendi non Arabum tantum, verum et Chædæorum probavit, וְיִסְרֵי seu וְיִסְרֵי non esse bovillam, sed caprini aut cervini generis animal (nam utrumque genus confundere solent, vel not. nostr. ad Bochart. t. 2, p. 255, seqq., edit. Lips.). Et de Arabibus quidem nulla est dubitatio. His enim animalia non ex boum, sed ex caprearum seu damarum genere si- gillatim, tam certum est, quàm quod est certissimum. Chædæos verò quid attinet, in Telamijico tractatu *Baba Daltra* (cap. 5, fol. 75, h. nonen וְיִסְרֵי) idem quod Arabibus (quod Arabes Mauritanii *Ragal* eleferunt, vid. Hostii Descript. Fessæ et Maroc, p. 204), *ajin* et *aleph* permutatis, glossator exponit וְיִסְרֵי. Ad

TIBI, AUT MORABITUR AD PRÆSEPE TUUM? — VERS. 10. —

NUSQUID ALLIGABIS RHINOCEROTA AD ARANDUM LORO TUO?

AUT CONFRINGET GLEBAS VALLIUM POST TE (1)? — VERS.

11. — NUSQUID FIDELIUM HABEBIS IN MAGNA FORTITUDINE

EJUS, ET DERELINQUES EI LABORES TUOS (2)? — VERS.

12. — NUSQUID CREDIS ILLI QUOD SEMENTEM (3) REDDAT

TIBI ET AREAM TUAM CONGREGET? QUÆ HIC DE RHINOCEROTE

DICUNTUR CO ADFERUNTUR, UT OSTENDAT DEUS ILLUM

INDOCLIS ESSE NATURÆ, NEQUE CONDOCEFERI AB HOMINE

POSSE, UT JUGUM SUBEAT, AUT FRENUM SEN LORUM PATIATUR,

UT EX EJUS ROBORE ALIQUAM HOMO COMMODOSTATEM

CAPIAT, SICUT EX EQUO AUT BOVE. HÆC OMNIUM QUÆ HIC

DE RHINOCEROTE DICUNTUR SUMMA COMPLEXIO EST. FERAM

ISTAM ARISTOTELES NOTAM NON HABUIT; JEJUNÈ PRÆTER

MOREM SUUM DELINEAVIT PLINIUS, LIB. 8, CAP. 20: *Rhi-*

noceros, inquit, *intus in nare cornu, alter hic genitus*

hostis elephanto, cornu ad saxa limato preparat se pug-

nae, in dimicatione alvum maxime petens, quam scilicet

cahis non multum recedit Aben-Esra, qui ad Ps. 22,

22, וְיִסְרֵי ibidem interpretatur, quod animal est capree

congener. Reem è monte celo super cornua se dejicit,

nec ea confringit. Porro quòd hoc ipso in quo versum

loco וְיִסְרֵי negatur cicutari posse et ad præsepe alligi,

non cadit in bubalos, qui, teste Russellio in Hist.

Nat. Haleba, part. 2, p. 6, vers. Teuton., in Syria

haud aliter ac boves et vaccæ in stabulis ali solent,

lactis, quod præbent, sapidi causa, adhibenturque et

ad arandum. Nemini verò in mentem veniat ortogem

animal fugacissimum et sevum, ita cicutare velle ut

aratro inserviat, ut versu proximo habetur.

(Rosenmüller.)

(1) Inductâ cratè confringetque glebas sulcorum

tuorum? Sulci hic valles appellantur. Septuaginta:

Ducet sulcos tuos in campo? Prior interpretatio melior

videtur. Arando boves præcedunt agricolam, oceando

sequuntur.

(Calmet.)

(2) Committes ei laborem tuum glebas versandi arat-

ro?

(Et derelinques (vel permittes, concredes, sive com-

mittes ei, vel, ad eum, Heb., apud eum, וְיִסְרֵי, pro

וְיִסְרֵי), labores tuos? Vel laborem tuum, l. e., agrum

tuum proscindendum. Num committes ei, scilicet gest-

andas, fruges tuas demessas et labore tuo partas? Me-

ton, efficientis. Sperasne te araturum terram viri-

bis ejus? q. d.: Non, quia non vult colla submittere

jugo. Haud tibi illum subjiceres; nec is scitè hoc fa-

ceret, quia ei talem naturam non indidit. Hæc minima

quàm non possis, quæ majora poteris, et arcana mea

nosse consilia? (Synopsis.)

(3) Cum usurâ agro subacto.

AREAM TUAM CONGREGET? FRUGES MATURAS IN AREAM

PLAUSTRO TRAHAT, UT FACIANT BOVES? (Menochius.)

Num credes ei, vel, in eum, vel, in eo, vel, de illo.

QUOD SEMENTEM REDDAT TIBI, QUID REDDAT, VEL RED-

dat, semen tuum. Hoc bifariam intelligi potest, 1° quòd

refert domum segetem tuam ubi demessa fuerit. Hujus

sententiæ favet memb. seq.; 2° quòd humum tuam

sententiæ favet memb. seq.; 2° quòd humum tuam tam sic arabit et aptabit, ut in eâ feliciter crescat seges, et tibi tuam sementem reddat, etc. Huic sensui favet verbum וְיִסְרֵי reverti facit, seu reddat. Et aream, etc. 1° Et aream tuam (i. e., fruges aut fructus areæ tuæ, continens pro contento; vel, areæ tuæ, vel, in aream tuam, sive horreum tuum) congreget, colliget, congregabit fruges? Ut in terrâ ab eo aptatâ proveniant seges, quæ tandem demettantur, et in aream comportentur ad triturandum; id quòd à bobus fit; sed hoc non faciet monoceros. Significat omnes animalium naturas à providentiâ Dei pendere, non hominum arbitrio, qui eas commutare nequeunt, q. d.: Hæc animal cicutari non potest. Quis autem indidit illi hæc naturam? Deus, non homo. (Synopsis.)

se molliorem; longitudo ei par, crura multo breviora, color buxæ. Ita remisit ac parè ille, quòd parva admodum eo adhuc seculo istius quadrupedis Romanos attingisset notitia; nec quidquam Juba Mauritania rex, cujus auctoritati plurimùm Plinius defert, super eo prodidisset. Ueberius Agatharcides Polyhistor, Oppianus et alii apud Ulysses Alexandrum, lib. 1 de Quadrupedibus hisculis, cap. 33, ubi vide de illo plura.

Aliqui rhinocerotæ cum monocerote confundunt; Plinius Solinus et alii apertè distinguunt; nec malè ex profanorum scriptorum usu, apud quos monoceros longè diversum à rhinocerote animal, utpote qui formam equi, caput cervinum, cornu quatuor pedum oblongum, idemque in fronte, pernicitatem denique summam ac feritatem tantam, ut nunquam virus capi possit, tribuant. Si tamen ex Scriptura usu loquamur, videtur idem rhinoceros qui et monoceros: nam vox hebræa וְיִסְרֵי reem, quæ hic habetur, ubique à Septuaginta *ρινόκερος*, seu unicornis redditur. S. Hieronymus verò modò reddit *rhinocerotæ*, ut hic et Numerorum cap. 25, vers. 22, et cap. 24, vers. 8; Deuteronomii 35, vers. 17; Psal. 28, vers. 6; modò *monocerotæ vel unicornem*, ut Psal. 21, vers. 22, et Psal. 77, vers. 75, et Psal. 91, vers. 10; et Isaia 34, vers. 7. Credit Pineda noster rhinocerotæ, cujus fortitudinem videtur Scriptura ubique prædicare, esse illud animal, cui in nare cornu est; quòd colligit ex hoc loco, ubi videtur tacita fieri hujus feræ cum bove comparatio, quæ optimè congruit rhinocerotæ: siquidem rhinoceros Pausaniæ est bos indicus vel Ethiopius, et Festo Pompeio bos *Ægyptius*; licet in eo quòd *Ægyptium* dicat vel auctoris lapsus vel mendam videatur. Quà de re consulendæ sunt historia animalium: nec enim mei muneris est hæc fusius disputare, aut perfectam historiam scribere, et integram afferre enumerationem proprietatum quæ insunt in animalibus, quorum hæc exempla proferuntur; sed intra limites interpretationis consistere, ea dumtaxat et historis obiter delibando, quæ sacrum textum illustrent, et moribus ritè componendis utilem doctrinam suppeditent.

Dicitur hic ergo rhinocerotæ non fore nobis subditum, nec eo nos uti posse ut bove, equo et asino; nunquam posse ipsum cicutari, nec unquam araturum, aut semetipsum redditurum, et aream congregaturum. Ubi, sive *area* propriè pro loco accipitur in quo grana exentiuntur aut ventilantur, et vel aequa convehuntur (uti Lyranus, Pineda et alii exponunt), sive metonymicè pro frugibus ipsis in aream convehendis, aut inde evehendis (uti Novarrinus, lib. 5 Elect. cap. 9, operosè probare conatur), sensus eîdem recidit; quia utrovīs modo aequè probatur rhinocerotis ad humanum obsequium ineptitudo; nec in hominis potestate esse ipsum ita cicutare, ut ejus imperio pareat: quod hoc loco tantummodò significatur et inculcatur, ut cognoscemus non esse nostrum disponere de operibus Dei. Nam si rhinocerotæ vel aliam similem feram domare non possumus, quomòdò universum mundum regemus? quomòdò eo ne-

strum adversus Creatorem, qui omnia sapientissime disposuit, ut nihil sit in operibus ejus culpandum, attollemus et aperimus? Videamus igitur, quomodo nobis hic locus ad nostram instructionem applicandus sit.

Ac primum quidem hinc discere debemus, quando nobis serviunt animantia, id eo fieri, quod Deus ipse domet, et nobis quasi in manum et potestatem nostram tradat, ut illis uti possimus. Cur enim equis frenam in ora mittimus ad consentiendum nobis, et omne corpus illorum circumferimus, Job. 3, 5? cur morigeris bobus, asinis et mulis utimur? cur sinant se ab homine regi, trahant aratram, aut onera ferunt, nisi quoniam Domino visum est nobis aliquod imperium in ipsa tribuere? Hic igitur bonitatem Dei nostri contemplerur, quando ad usum et ministerium nostrum applieuit bestias, que alias solo suo aspectu nos ita perterrefacere possent, ut ad ipsas appropinquare aut accedere non auderemus: jam vero puerulis illas regit; ita ut lobes iugo assueti bæello contineantur, non inviti ingens illud summi colli iugo submittant, et demittant coturnam pro nutu pueri dirigentis ac mirantem eos. Cùm id videmus, agnoscimus benignissimam erga nos Dei liberalitatem ac bonitatem, quæ humano generi de tam utili ad vitæ hujus labores sublevandos jumentorum presidio prospexit; quando voluit, ut illæ tam grandes bestiæ ad usum nostrum et ministerium adhiberentur et curari possent. Contra vero quædam animadvertimus rhinocerotis tam pertinaciter insitam sibi à naturâ ferociam retinere, ita ut omnes homines conducti in utrum suo industria suisque viribus non possint ipsam domare et subjicere, agnoscimus unde illi promanet, nempe ex peccato Adami et nostrâ perversitate, simulque ex eo quod in illum, qui nos in hoc mundo principes constituerat, omnes que adæ creaturas in manum et potestatem nostram traderat, rebelles fuimus. Placidum enim et quietum imperium in omnia animantia retinuissemus, nisi erga Deum nostrum ingrati fuisset, illi debitum honorem denegantes.

Allegoricè D. Hieronymus in Commentariis hujus loci (cujus expositionem obiter pertrigendam duximus) per rhinocerotem gentilem populum intelligit, qui antea superbus et indomitus, tandem victus prædicatione evangelicæ Ecclesiæ servivit, alligatus nimirum charitatis loro: *Lorum*, inquit, *charitatem Christi intelligere debemus, de qua loquens Apostolus ad Colossenses secundo ait: Copulatus in charitate: cujus vinculis colligandos mortales Isaias olim prædixerat: Labor Ægyptii, et negotiatio Æthiopiæ, et Sabæi viri sublimis ad te transibunt, et tui erunt; et post te ambulabunt, vinei mancis pergunt, Isaiæ 45, 14. Et David exponens quemadmodum charitatis vinculis per ministros verbi Dei vincendi essent credentes, ita loquitur, Psalm. 149, 8: Ad alligandos reges eorum in compediibus, et nobiles eorum in mancis ferreis. Quorum vinculorum nominibus charitatis Christi fortitudinem voluit demonstrare, quæ etiam fortis et potens in mancis ferreis ad amorem Domini contrahit. Hæc S. Hieronymus. Plures*

hujus loci sensus allegoricos, tropologicos et anagogicos vide fuscæ ac pulchræ apud S. Gregorium, lib. 51 Moralium, cap. 2, 5 et 4.

VERS. 15.—PENNA STRUTHIONIS SIMILIS EST PENNIS HERODI ET ACCIPITRIS (1). Versus hic admodum di-

(1) Verti potest per interrogationem: Penna struthionis similis est penna herodi, et accipitris? Hebræus varie redditur: *Ala Renanim similis est pennæ Chesida et Nozâ*. Prior vox ex recentioribus interpretibus perisque sonat pavonem: ex aliis, *gallum sylvestrem*, vel *gallum indicum*. Verum S. Hieronymus et Bochartus defendunt struthionem, qui et melius necitur cum sequentibus, ubi de ovis ab illo in arenâ relictis. *Chesida est herodius*; et *Nozâ fortasse penna*, vel accipiter: neque enim satis explorata est hujus vocis significatio. Certe ducitur à radice, que sonat *volare*. Bochartus ita reddit: *Struthio atollit se, vel exultat alis suis, que instruantur pennis herodii pesimilibus*.

Alii sic vertunt: Ala pavonis atollit se, ut penna herodi, et accipitris? *Renanim* hic semel in Scripturâ legitur, duciturque ex verbo *renan*, clamare ob lætitiâ, more triumphantis. Est pavo avis clamosa, in gratumque stridens: sed non male exprime videtur clamores victorum, populi exultantium. Hæc autem planè aliena sunt à struthione, ferè minime stridula, cuius vox lugubres potius nentus, quam lætos victoriæ clamores refert. Opponit Deus elegantiam plumarum pavonis, ipsiusque alarum imbecillitatem, cum robore alarum et pennis herodii ac struthionis.

Commodè etiam, meâ quidem sententiâ, *Renanim* explicari potest de aviculis quibuslibet, que in sepibus arboribusque morantur, vel etiam de cicadis, que in sepibus cantant. His optime omnium congruit nomen canentium. At num cicadæ ala simile quidquam habet cum magnitudine et robore alarum herodi vel struthionis? Num adeo sublime volat cicada uti ciconia, adeo perniciè cursu fertur ut struthio?

Struthio significari optime potuit nomine *Nozâ*, quod sonat feram pennatam. Struthio imaginem aviæ habet, ac pennis vestitur; sed non volat. Quare meliori notâ seu magis gentiliâ indicari non potuit, quam ex pennis: fera pennigera. Tota orationis series communi interpretum omnium assensu illi convenit: res igitur postulat, ut eadem oratio referatur ad *Nozâ*, que postrema est vox subalternâ. Nostra hæc singularis non est de *Nozâ* pro struthione sententiâ: sequimur doctissimos interpretes, Coccium, Grotium, Junium, Tremellium, Piscatorem: atque hæc probabilissimam judicamus. (Calmet.)

Onagro et onyx, deserticolis, commodè jungitur Arabiæ soliditudinis familiaris *struthiocamelus*; nam de eo agi in iis, qui proximè sequuntur, versiculis, omnia que de illo animali dicuntur, abundè docent, ut copiose ostendit Bochartus Hieroz. p. 2, l. 2, cap. 16, tom. 5, p. 847, seqq. edit. Lips., postquam inde à p. 858, alias conjecturas refutasset, quibus commemorandis nos igitur commodè poterimus supersedere. *Ala struthionis exsultat*; ex aliis et crebrè illarum agitatione alacritas struthionum tota pendet. Quamvis enim ad volatum iis sit inutilis, tamen currentes mirè juvant, et spirante vento ipsis sunt tanquam vela in navi. Leo Africanus, Descript. Africa, lib. 3, cap. 55, p. 810, edit. Turæ. *In alis pennas habet grandes albi et nigri coloris, quibus volatu inutilis, ad cursum crebrè alarum et caudæ agitatione juvantur.* (Rosenmüller.)

PENNA STRUTHIONIS, ala, vel penna, pavorum leta est, vel lætitiâ perfunditur, sive exsultat, plena et lætitiâ ac voluptatis. Exsultat, h. e., eos exultatantes facit, cum pennas intuentur. Sic pallida mors, que pallidos homines facit. *Alis pavo exsultat*. Mirè concisus est hic versus, ideoque difficilis: unde et variè exponitur. At dedisti alis plausiviles? etc. *Alam ne exsultandam,*

versò ab interpretibus effertur. Ac in Hebræo quidem est: *Chenaph renanim negelash, im-ebrah chasidah*

sive *exsultandam* (propter quam scilicet ille exsultat, quia videt pulchrum esse.) sub: *dara?* vel *in dare poses?* ut infra v. 19, *vel fecisti?* Verbum quidem *dandi* eo versus exprimitur, sed sequente *5*, (*an dabis epulo robur?*) quod hic abest ante nomina. Malim ergo subaudire *fecisti*, quia hic de opere quodam creationis loquitur.

Pleræque veterum versiones hujus versùs non solum inter se dissident, sed etiam absurde sunt. Vix ullus est Scripturæ locus qui minis ab interpretibus intelligitur. Septuag., Ag., etc., pro *renanim*, legerunt *renanim*. Sed hi et Chald. ex verborum serie rectè collegenter esse ovis nomen, quod et omnes Hebræi sentiunt, licet in eo discrepent quantum avis sit. Dicitur à *canare*, inquit Alca Esra, propter suavitatem vocis. Quiddam in Pomario ait faciant esse, sed malo pavonem esse. Ita Pomar.: *Fortasse est avis canora, etc., vel avis que ob penarum pulchritudinem exsultat, ut pavo; et fortasse is ipse est*. Que sententiâ licet nova, nec nisi cunctanter prolata, tamen à nostris accepta est cum summo applausu, tanquam iis verior que ad Sagram. Pavonem reddunt. Mercurus, Piscator. Ità et omnes quas vidi vernaculæ versiones. Nempe pavonem omnes sciunt pennas cum fastu ostentare; nec tamen *renanim* sunt pavones. Nulla obstant: 1° Pavones sunt aves indicæ, unde primò in Persidem et Mediam et Babyloniam advectos fuisse crediderim, indeque Medios et Persicos dicitos. Invecliti erant in Astam, teste Theophrasto apud Plinium. *Ex Barbaria ad Græcos allati sunt*, Ælian. Hist. animal. 5, 21. Ex Indiâ primum allati sunt, l. Reg. 10, 22, diu post Jobi tempora, ubi et צבאים vocantur, quod omnes veteres pavos vertunt, ut ibi dictum. India antea Jobi ætate inaccessa erat. 2° Si de pavone ageretur, ave tam eximiam, non tam paucis transiret res; nec in eo capite in quo leones, liones, etc., multis versibus singuli describuntur, de pavone solum diceretur: *alis exsultat pavo*. Ità vis pavonis et struthionis descriptiones in eodem versu jungerentur. 3° Quorsum à cantu pavones dicuntur *renanim*, cum vocem habeant inconditam? etc. 4° Obstat etiam id quo probant pavones esse, nempe quod alis exsulant; nec enim pavones alis exsulant, sed caudâ, testibus Ovid., Metam. 15, 56, Lucret. lib. 2, etc. Non ignoro poetas alis tribuere *exsultantes*; quod caudæ proprium est. Martial. in Xenis epigram. 70: *Miraris quoties gemmantem explicat alas; Claud. in Rufinum lib. 1: Patribus roseis pavonum ventilat alas, l. e., caudis; nam ex pavonum caudâ liebant hæc fabella, testibus Martiali in Apophoreis, et Propert. lib. 2, Eleg. ad Demophilum. Sed in Scripturâ *renanim* in ave nihil quidquam quam *alam* significat. *Renanim struthiones* esse multa persuadent. 1° Hieron. auctoritas, qui sic reddit; qualis nulla pro pavonibus. 2° *Alis exsultare struthiones* rectè dicuntur, cum eorum alacritas ex aliis tota pendeat: quamvis enim ad volatum iis inutilis sint, tamen currentes mirè juvant, et sunt tanquam vela in navi. Quod tradunt Xenophon in Cyro minore, lib. 1, Diod. lib. 5, Ælian. 2, 27, et 4, 5, Plin. 10, 20. Porro, nulli artem in pennis tanta pulchritudo, ait Carr. de Subtil. lib. 10; ob id, inquit, *gallos milites non alis ornant*. Quod in veni fuisse testantur Plin. ubi supra, Theophr. Hist. plant. 4, 5. Pennæ hæc insuper admodum æquales erant, et tam ex aliis quam ex caudâ desumptæ. 3° Præter struthionem decem animalia in hoc et seq. capite describuntur, *leo, corvus, etc.*, quorum singulorum nomina præmittuntur, et pro lætentiæ leguntur in primo hemistichio; ut: *An tenaberis leonæ? et: Quis corvo? etc.*, et eadem semper in reliquis regula servatur. Quiddam igitur pari ratione etiam *struthio* in versùs primâ parte ponatur, ad quem sequentem descriptionem pertinere in confesso est? Quod si *renanim* non sunt *struthiones*, certum est struthionis no-*

menas; quod aliqui quidem sic interpretantur: *Ala exsultantium leta, an penna ciconiæ et pluma? Alii vero sic: Alis pavo exsultavit, nunquid pennas struthionis et*

men in hoc versu non exstare. Nam casidah, quod *struthionem* vertunt, *struthionem* non esse certum est, cum migratoria sit avis. Jer. 8, 7, et sursum volat, Zach. 5, 9; et in abietibus nidificet, Psalm. 108, 17; et à pietate romam habet, cum *struthio* sit avis impii, etc., Thren. 4, 5. Itaque qui *struthionem* alibi, *ciconiâ*, vertunt. (Bochartus.)

SIMILIS EST PENNIS HERODI ET ACCIPITRIS. Variè reddunt: *Nam penna, sive ala, ciconiæ et pluma? sive vel, leta est, et tantam affert voluptatem? q. d., pavo, consideratione pulchritudinis pennarum suarum ductus, venit in oblivionem sui: quâ pennaum pulchritudine caret struthiocamelus, et tantum obliviscitur sui, nempe ovorum suorum, relinquens ea in arenâ. Vel sub: Est à te, et non potius à me? Sic et prius membrum interrogative lego: *Nam ala pavonum exsultat, l. e., plausiva est et elegans, scilicet, à te?**

Alii alter: *Sic est ala ciconiæ et accipitris*. Ego Hieronymi interpretationem alis præfero, locumque sic verò: *Ala struthionis leta, seu extensa; si ala ciconiæ et accipitris, sub, similis est? q. d., Minime, cum sit illa penne pulcherrimæ, alæ communes. An id nosti? Quidam sic vertunt: *An pennam struthiocamelus et pluma? putantes quo usitate ciconia, hic esse struthionem per anaphoram, quod ea avis minime beneficiæ sit. Sed series vocum et distinctio Hebræica videtur hæc interpretationem respicere. *An ala ciconiæ et struthionis: hæc prodest exempli loco, q. d.: Non modo victum, sed et ornatum, animalibus do. Pavonis pennæ pulcherrimæ sunt; ciconia coloris albi et nigri mixtionem spectabilis est: vel aliud in ejus pennis esse possit, quod nos lateat, et hic insinuat. Argumentum tale esse videtur: Sicut quilibet avis suis plumis, ita etiam tu et alii homines sua sorte contenti esse deberent. Ut nemo me capiat, quod superbo pavoni pulcherrime dederim pennas quam plura ciconia; ita nec me deberes arguere, quod malos quodamque vite hujus bonis ornem præ plis. Aut (vel an) pennam (i. e., pennas, collectivè) ciconia, aut struthiocamelus, vel struthiocamelus, sub, *dara? dare poses? fecisti?****

Olim putabam ellipsis esse, ut integrum sit, avis *pluma*: sed nullum Hebræum avi nomen cum verbis sequentibus, que omnia generis feminini sunt, congruit; quia omnia sunt gen. masc. præter וְצִבְיָן, quod sign. pavum, ideoque hic non convenit. Alii totum versum sic reddunt: *Utrumque generosiora sunt ala struthiocamelus, an penne plumæque ciconiæ? Ut struthiocamelus formosior, sic ciconia sapientior est. Ala struthiocamelus sunt elegantiores quam ala et pluma ciconiæ, penna struthiocamelus primatum obtinet, et confertur alam aut pennam ciconiæ. Sic enim Deus inter bruta animantia variè sua dona distribuit.* (Synops.)

Ad verb. ita reddo: *Ala struthionum exsultat, verè ala ciconiæ, et pluma: i. e., que verè ala et pluma est qualis in ciconiâ. Et perquam idem est quod sit, vel nota est interrogatio, ut. An sed, et, monente Kimchio, est particula confirmantis.* (Bochartus.)

La plume de l'autruche est semblable à celle de la cigogne et de l'épervier. Hébr. autr.: *Est-ce vous qui donnez au paon son riche plumage, et héron son argentée, à l'autruche ses superbes plumes? Les sens de ce verset paraît être celui-ci: Quoi que l'autruche ait des plumes aussi que les oiseaux, on ne peut cependant pas la classer dans l'espèce des volatiles, n'ayant ni leur vol ni leurs autres habitudes. Les anciens, ne sachant à quel genre appartenait l'autruche, qui, pourvu de plumes et d'ailes, ressemble, par ses jambes et son cou de chameau, ainsi que sa tête, aux animaux terrestres l'ont désigné par le nom d'oiseau-chameau, car telle est la signification du mot grec οὐροειδὲς χημῆος, qui a passé dans la langue latine, struthiocamelus. (Drach.)*

pennis dediti? Vel etiam sic: Numquid pavonis exultantes alas dediti? an item pennas ciconiae et struthionis? Quod pro eo habendum ac si dixisset: Pavones exsultant alis suis, vel, quod malim, pennis suis, ut pennas caudae pavonum innuat, quibus illa constat. Siquidem penna durior est, ut pluma mollior: unde aves volare pennis dicimus, non plumis. Pavo autem de caudae potius exsultat quam de ala.

Septuaginta vertunt: *Penna letantium neclassa; Symmachus: Penna exsultationis circumnectitur.* Aquila: *Ala canentium complicatur.* Olympiodorus illud *neclassa* pro avi accipit; ita enim habet: *Jucundum quiddam aspectus est neclassa.* Et Scholiastes: *Neclassa volucris est pennas habens varias et pulchras, atque adeo magis pavone.* Sequitur: *Si conceperit asida et nessa, quod Symmachus transtulit: Si amplexabitur cygnus plumis suis.* Olympiodorus ait: *Asida est herodius secundum Aquilam, aut ciconia, ut nonnulli dixerunt, non bene considerantes.* Scholion exponit: *Asida et nessa sunt et ipse aves, sed stolidae et robustae: frustrata laboraverunt, cum salvos non praefererent filios suos: abstulit enim Deus illis sapientiam.* Hoc enim significatur verbis illis: *Quia tacere fecit ejus sapientiam.*

Ceterum ut ex hac tanta lectionum varietate obiter aliquid ad nostram instructionem eliciamus, juxta textum hebraeorum in pavonis alam oculum conjiacimus: nonne illic artificium tam admirabile est, ut quid dicamus non habeamus, nisi quod Deum glorificare nos oporteat? Si igitur vel unica pavonis penna nos in sui admirationem rapiat, et quasi obtusescere cogat, quid faciet totum illud artificium, quod in hoc mundo apparet? qualis et quanta, quæso, nobis specialiter videbitur gubernatio generis humani? et tamen in eo hallucinantur et potissimum cæcitant homines, quod velint mundum ex ipsorum arbitrio regere. Id verò ex eo est, quod desideriorum suorum non fiant composites, eosque Deus ex animi illorum sententia et voto non tractet. Nos tamen plus quam convictos officii nostri esse oportet, si ea quæ oculis nostris exhibet velimus considerare. En igitur Dei in hoc loco scopum.

De ciconia quoque loquitur, quæ in Hebræo à pietate nomen invenit, quæ in parentes nemini cedit; quocirca pietate-cultrix à Petronio arbitro vocatur, cum in illa plus humanitatis quam in hominibus scriptis interdum reperitur. Parvæ enim ciconiae cum adoleverunt, patrem gratiam referunt patribus et matribus, ipsosque in senectute alunt, ut beneficium quod ab illis in juventute acceperunt, rependant. Id verò si diligenter considerandum fuerit, sufficit ad liberorum, qui erga suos parentes rebelles sunt, ingratitude condempnandam.

Vulgatus porro interpres comparisonem hic instituit alam struthionum cum pennis herodii et accipitris: sed cum potius intendat immorari in eo quod subicit de stoliditate et levitate, simulque robore, illi animalis insito, quod de his tradat audiamus.

VERS. 14.— QUANDO DERELINQUIT ITA SÆVA IN TERRA,

TU FORSITAN IN PULVERE CALFACIES EA (1)? — VERS. 15.— OBLIVISCITUR QUOD PES CONCLUCIT EA, AUT BESTIA AGRI CONTRERAT (2). — VERS. — 16. DURATUR AD FILIOS SUOS QUASI NON SINT SUI; FRUSTRA LABORAVIT NULLO TIMORE COGENTE (3). — VERS. 17.— PRI-

(1) *Lorsqu'elle abandonne ses œufs sur la terre, est-ce vous qui les échauffez dans le sable? Les incrédules assurent que l'autruche n'abandonne pas ses œufs, et les Ethiopiens, dans le pays desquels on rencontre presque à chaque pas des compagnies nombreuses d'autruches, assurent qu'elle les abandonne et qu'elle laisse au soleil le soin de les faire éclore. Quelquefois les femelles en courant çà et là couvent les œufs qu'elles rencontrent. D'ailleurs quand l'écriture se sert d'une comparaison, elle suit l'opinion reçue généralement afin de se faire entendre; elle ne fait pas de dissertations sur la physique et sur l'histoire naturelle. Chez les anciens, l'autruche était un symbole de la cruauté, et surtout de la cruauté envers les enfants.* (Drach.)

« Selon les incrédules, Dieu avance une fausseté, lorsqu'il dit que l'autruche abandonne ses œufs dans la terre, et qu'elle est dure et insensible à ses petits, comme s'ils n'étaient point à elle. Le prophète Jérémie tombe dans la même erreur, lorsqu'il dit: Les bêtes farouches ont découvert leurs mamelles, et donné du lait à leurs petits; mais la fille de mon peuple est cruelle comme une autruche qui est dans le désert. »

C'est par une sage direction de l'Esprit de Dieu que les auteurs sacrés ont parlé de l'ordre du monde et des choses naturelles, non selon l'exactitude philosophique, mais selon l'opinion commune des hommes qui jugent de ces choses suivant leurs apparences. Appliquons ce principe au cas présent. Les hommes ont vu l'autruche placer ses œufs dans le sable, les abandonner ensuite, tandis que les autres oiseaux les couvaient avec soin; dès-lors ils l'ont accusée d'insensibilité et de cruauté envers ses petits. Cette opinion s'est transmise d'âge en âge sans qu'on se soit mis en peine d'en examiner la vérité. Comme cette erreur était indifférente, et qu'elle était répandue universellement, les écrivains inspirés ne l'ont point attaquée; ils s'en sont servis au contraire pour imprimer plus fortement les vérités qu'ils enseignaient. Ainsi, dans les textes que nous examinons, Dieu, pour montrer que sa bonté s'étend sur toutes les créatures, dit que, lorsque l'autruche abandonne ses petits, il en prend soin lui-même. Ainsi Jérémie, pour faire connaître la dureté des femmes de Jérusalem, envers leurs enfants, dans le temps du siège de cette ville, dit qu'elles ont été plus cruelles que l'autruche, puisqu'elles ont mangé ceux à qui elles avaient donné le jour.

(Duclot.)

(2) *Et obliviscitur quod vel cum, vel fore ut, pes dispergat ea, vel conculcabit, proculit, premet, comprimet illud, i. e., unumquodque ex ovis. Plurima ea parit struthionem, ait Plin. 10, 52. Itaque facile fit ut aliqua à feris conculcentur; quod non fieret, si loca solitaria ad incubationem sibi deligerent. Non venit illi in mentem quod poterunt conteri à concanctibus, à ferarum aut hominum pedibus; quasi illi perinde sit utrum atterantur necne.*

AUT BESTIA AGRI CONTRERAT. Et quod, inquam, fera campi conculcabit illud, secuta, et negligens, etc., quia nimirum ad meam administrationem spectat ea servare.

(Synopsis.)

(3) *DURATUR, etc. Variè reddunt: Chald: Tenet filios qui non sunt sui, i. e., ova aliena, non pulli emergunt. Vel quia non sunt sui, id est, quia eos non excludit. Multiplicat filios non suos. (Quod struthionis mores optime refert, de quo Damir: Si in altis struthionis ova incidat, illa fovet, et suorum est innumerum.) Tamen Hebræa hanc versionem non ferunt. Obliviscitur fecit il-*

YAVIT ENIM EAM DEUS SAPIENTIA. NEC DEDIT ILLI INTELLIGENTIAM (1). — VERS. 18. CUM TEMPUS FUERIT,

lam (sub. Deus) pullorum suorum, in quo non illi erant, i. e., in loco in quo non erant ei pulli, sive in quo nullos pullos habitura est. Deus torrefaciens excludit pullos ejus aliena operâ, q. d.: Deus solis aestu fovet ova in arena posita, donec excludantur pulli. Objurat autem sic reddunt: ut non sint ipsa, id est, quasi non essent sui, ad non essendum ei. Sed hoc pugnare videtur cum natura struthionis, quam Ekan. descripsit l. 14, 6, ubi ejus erga pullos laudat, adeo ut, nido hastilibus à venatore septo, præ amore pullorum seipsam vulneret, dum passis aliis tanquam velis per splendientia et erecta ferra cum cursu et stridore intra nidum se recipit; et miserrime quidem, nam cuspidato ferro transiit acerba morte afficitur, et venatori in prædam cedit. Forsan vis suorum periculo amor ille exaltatur; cum alias præ oblivione eos non pascat. Vide Job. 30, 29. Thren. 4, 5. Mich. 1, 8. Aut diversa eorum genera, et sic etiam diversæ naturæ, sunt. Ego itaque locum sic accipio: Dure, sive crudeliter, tractavit Deus, vel venator, filios ejus, cum eos astu illo cuspidum ferreorum capit, ad non ei, id est, ut non sunt ei, ut illos ei eripiat; vel, non ei, id est, nec matri parci: sequentia item sic accipit. In vanum labor ejus absque pavore, i. e., totus ille labor, quo passis aliis per medias cuspidis intrépide sese immittit in nidum, vanus et cassus est, cum ipsi pereat, etc. Verum è tot scriptoribus unus Ekan. hoc refert, in quo non minus desipi potuit quam in eo, quod narrat eam ova parere supra 80: cum in Alkazimius solum 20, Leo Africanus et Marmolus solum 10 aut 12 censeant. Aut, si vera est historia, non est anoris, sed stuporis, effectum (quod in ferrum ruat): de quo stupore loquitur in sequent.

FRUSTRA, etc. Variè reddunt: In vanum, vel frustra, laborat, etc. vel laboravit, in vanum (vel, sed in vanum, sub. erit, vel abii), labor ejus (sub. est), absque pavore, seu timore, idque sine pavore, sine pavore est, i. e., non timet ovis suis. Sine timore relinquat illa huius, et tamen Deus conservat hanc speciem sui providentia. Vel, ex vacillate pavoris, ex non pavore, ubi verbum Hebræum valet propter, notans causam efficientem. Vel quoniam est sine timore, in vanum est labor ejus sine pavore, labor ejus evanescet per incuriam, labor ejus (nempe in concipiendo ac pariendo ova) qui est absque metu (nam ovis suis non metuit) prorius inanis est et sine fructu. Ille secura est, perinde ac si labor ejus supervacaneus foret, et quasi frustraneus esset labor partus ejus, sic sine pavore, alii sic: nihili formidans ne inutilis sit suis labor. Alii propter vanitatem laboris ejus ex incuria: q. d.: Deus solis aestu fovet ova, etc., quamvis struthionem ex incuria nullum ad id perferendum laborem adhibeat. (Synopsis.)

(1) *Quia obliviscitur fecit cum Deus sapientiam, i. e., privavit eam naturalem in fetum affectu, quam hic sapientiam appellat, ita eam stolidam naturam fecit nec partitus est et in se de intelligentia, i. e. non est ei quicquam intelligentiæ impertitus, ut suos fetus curaret, ad adverteret, quid suis ovis ita expositis posset accidere. Calag. alias dividit, hic impertiri significat, ut Deuter. 29, 25. Alia stuporis argumenta in struthione, veluti quod quæcumque se offerunt, ferum, ossa, prunas, lapides, vorat, quod capite inter frutices abditio putat se totum*

S. S. XIV.

IN ALTUM ALAS ERIGIT; DERIDET EQUUM ET ASCENSOREM EJUS. Singularem Dei erga struthionem providentiam declarat, quod cum avi proprie non sit, alas tamen illi herodii aut accipitris similes affixerit, ut illius in tantâ mole tarditatem auerret: et cum propter insignem stuporem ova in pulvere periturâ relinquit, quod nemo posset sui prestare solertia, Deus illa calefacit; et quod maternis aliis efficit incubitus, solius Dei providentia ex illis maturos et vitales fetus excludit. Neque enim mater amplius de sobole aut ovis curat, neque illis ab hominum seu bestiarum injuriâ cavet, aut ullam servat sobolis excludende aut fovende memoriam; neque magis filios suos aut amat aut curat quam alienos. Quare suum laborem, quem in ovorum nixa perituri, perire sinit. Quod facit, non ut oblatum à potentiori hoste periculum evitet, sed cogente nemine, propter stuporem suum et animi duritiam, quæ suorum studium et eorum abiecit. Quæ tamen licet in filiorum curâ atque custodia stolidâ sit, in suâ tamen salute procurandâ neque iners est; neque desunt illi à divina providentiâ subsidia. Cum enim id exigit temporum angustia necessitas, alarum adjuvamento ea se alacritate incitat ad cursum, ut neque equum neque equitem curet, quorum prævertitur cursum, et studium eludit. Ita Sanctius noster in Paraphrasi.

Sed absurdum fortasse cuiquam videatur, harum avium, struthionis inquam, herodii et accipitris pennas inter se comparari, cum non uno nomine discrepent. Struthio enim pilis similes et lanuginosas quodammodo plumas habet, præter non solum accipitrum, sed et ceterarum avium morem. Verum hoc loco advertendum est in tantum agere illis verbis prophetam, ut ex hac qualicumque harum avium similitudine maximam ingenii actionumque earum diversitatem innuat ac declaret; quasi ita diceret: Pennæ struthionis cum pennis accipitris eo conveniunt, quod utraque sequi penna sint, nec hæ magis pennæ quam illæ censende sint; adeo ut plumarum ratione, quæ utriusque ex aquo datur sunt, pari etiam volandi pernicitate predictæ esse debere videantur: vel, ut glossa interlinearis exponit, et res ipsa etiam testatur: Penna struthionis similis est pennæ herodii et accipitris, nimirum colore castaneo et nigro; usu ta-

latere, et quæ plura sunt hujus generis, recensuit Bochartus p. 804, seqq. quæ tamen à nostro poetâ spectata esse, vix puto. (Rosenmüller.)

PRIVAVIT, etc. Quia obliviscitur fecit, vel facit, eam (potius cum, nempe struthionem), Deus sapientiam, vel sapientiam. Hic obliviscitur nihil aliud est quam, non meminisse. Non privativa est hæc oblitio, sed negativa: ut supra obliviscentes Dei vocantur, Job. 8, 15, im-probi qui nullam Dei notitiam habuerunt. Sic ante quem creatam tenebras vocat Moses, non privationem lucis, sed meram negationem, Gen. 1, 2. Quare additur ἐργασίας, et non imperticit, destituit (vel privavit), eam, vel eam sapientiam. Sapientiam hic vocat naturalem affectum in suis, aut artem conservandi partum, etc. Sapientia et prudentia, licet propriè non sint nisi hominum, brutis tamen in Scripturâ tribuuntur; ut Gen. 3, 1. Prov. 30, 24 Isa. 1, 3, Jer. 8, 7.

(Synopsis.)